

Gittin Sources 18

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף כט עמוד ב

שאני ממון דאיתיהיב למחילה. כתב רש"י ז"ל שאם מחלו מחול הילכך שליש נאמן דכיון שהאמינו דמסרו בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו [להאמינו] ע"כ ותמיהני דהא כי היכי דבממון אמרינן דמשעה שנמסר ביד שליש גמר והקנה שכל מה שירצה שליש יעשה בגיטין נמי מצינן למימר הכי וכענין שאמרו [דף כט: ודף עו: ע"ש] נאמנת עלי שלא פייסתי ונ"ל דה"ק שאני ממון שהוא דבר שניתן לימחל וגמר והקנה בכל מה שיאמר שליש [ואפי' ישקר] אבל באשה לא עביד אינש דמחיל הילכך מסתמא לא יהביה ניהליה אדעתא דהכי: וגרסינן עלה בגמ' [דף סד א] תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים ואמאי נהמניה לשליש וכתב רש"י ז"ל ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה תסגי באמירת השליח בלבד ולהימניה דהא הימניה הבעל ואשה נמי ומהדרינן מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה. כלומר הא קרעיה ואף על פי שהקרעים בידו בפנינו אין שליש נאמן אלא א"כ השלישות בידו דמגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרע אין בידו למסרו בידה ופרכינן תינח אמרה קיבל ל"ל. כלומר ל"ל לאיתויי ראייה שראוהו שקבל מיד הבעל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה ומהדרי' אמר רבה הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. כלומר ר"א היא דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה זהו פרש"י ז"ל. ומדפרכינן ולהימניה לשליש ואמרינן תינח אמרה מוכח שאפילו אין עדים שהוא שליח קבלה נאמן וכמ"ש רש"י ז"ל למעלה ומיהו לא להתגרש משעה ראשונה דהא ודאי אין בידו אלא להתגרש בקבלתו משעה זו שהוא אומר שהוא שליח קבלה ואילך מתוך שבידו ליתנו לה וכמו שכתבתי למעלה. ודפרכינן קבל ל"ל וכתב רש"י ז"ל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה תמיהני ומאן לימא לן דלקבלה יהביה ניהליה דילמא להולכה וכי תימא ה"ק קבל ל"ל בדאיכא עדים דשליש אמר בשעה שהגט בידו דלקבלה יהביה ניהליה סגי א"ה אמרה נמי תיקשי לן ל"ל בדאמר שליש בשעה שהיה הגט בידו דאיהי אמרה לסגי מתוך שבידו ליתנו לה. וניחא לי דה"ק קבל ל"ל בדאיכא עדים דאמרה ושהבעל ידע בכך סגי דכיון דחזו דודאי בעל יהביה ניהליה ואיהו ידע דשליח קבלה הוי מסתמא אית לן למימר דלקבלה יהביה ניהליה דכיון דבדאמר ליה הילך סגי ואנן ידעינן דהילך א"ל ה"ל הילך [לקבלה] ודאי והילך להולכה ספק ויש לנו לתפוס את הודאי ולהניח את הספק דאי לא תימא הכי אף כשהגט יוצא מתחת ידי האשה ניחוש לומר שמא להולכה נתנו לה עד [מקום] פלוני וכדאמרינן בסוף פרק המביא תניין [דף כד א] הוי שליח להולכה עד דמטית התם אלא ודאי אין לנו לחוש לתנאין וענינין שאין אנו יודעין ויש לנו לתפוס הדבר במה שהתפיסה מוכחת עליו בלבד והרי אינה מוכחת אלא הילך ובכך היא מגורשת בקבלתו ומיהו דוקא בקים לן שהבעל היה יודע שהוא שליח קבלה הא לאו הכי לא שאין תפיסתו מוכחת אלא דאמר לה הילך והילך למי שאין הבעל יודע שהוא שליח לקבלה לא לשם קבלה הוא. עוד אפשר לי לומר דכיון שהתפיסה שהוא תפוס בגט ועומד מוכחת דהילך א"ל ואין לנו לספק ולחדש מה שאין לנו הוכחה בו אמרינן דאומר הילך לשליח סתם משמע שאם הוא שליח קבלה תתגרש בקבלתו ואם הוא שליח הולכה שיוליכנו לה ומש"ה פרכינן קבל למה לי דהא קים לן דקבליה ונתגרשה בקבלתו אבל זו קולא יתירא ומיהו אפילו אם נאמר כן דוקא דומיא דמתני' שאין הבעל מערער אבל כשהבעל מערער ואומר להולכה אין לנו כיון דלא נפיק גיטא מתותי ידיה ואפילו לרב חסדא. כל זה נ"ל על דרך רש"י ז"ל:

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף סד עמוד א

שאני ממון דאיתיהיב למחילה. וכיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה עליו בהבטחתו למחול על ממונו ואפי' הוא משקר שהאמינו להפסיד ממונו אפי' שלא כדן אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמינו, ורב חסדא דאמר דבגט נמי שליש נאמן דהא הימניה קסבר דעל דעת כן נתן לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין אף על פי שהוא משקר, הלכך צ"ל לפי טעם זה דאפי' אתו עדים ומכחשי ליה שליש נאמן דהא הימניה ואפי' נתן לו בפני עדים כדפרישית לעיל, ואפי' לא שמעו העדים שיהא לגירושין כיון דהימניה בודאי היה דעתו לגירושין אם יאמר השליש לגירושין. ומילתא דתמיהא הוא בין באיסורא בין בממונא אי מהימן אפי' במקום עדים, ואין לפרש דמטעם מיגו מהימנין ליה לשליש דהא בפ' זה בורר מקשה לרב נחמן דאמר כיון דאיתחזק בבי דינא אי בעי קלתיה לא אמרינן ומקשה מהא דשליש נאמן אלמא אפי' היכא דליכא מיגו נאמן שליש, ולפי זה הוה מהימנין לי' לשליש אפי' בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר אם הוא אומר דלפקדון יהביה ניהליה דשליש נאמן בכל אשר יאמר.

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף סד עמוד א

רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה. איכא דקשיא ליה אלא מעתה היאך שליח מביא גט ממדינת הים הא אי אתי בעל ואמר לפקדון מסרתיה ניהליה מהימן ואנן אמרינן לעיל בפ"ק דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה, וכן נמי בארץ ישראל אי אמר מהני כדאמרינן (ו' ב') הואיל ויצא הדבר בהיתר יצא, וזו אינה

קושיא שאין טענה זו של רב הונא אלא בששניהם בעיר אחת וכן פירש"י ז"ל, ודאמרין בפ"ק דאפי' מערסא לערסא ומשכונה לשכונה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, לטעמא דרבה דאין בקיאיין לשמה אתי שפיר, ואי כרבא, כרב חסדא ס"ל, (נ"א: לטעמא דרבא דאמר דאין מצויין לקיימו אתי שפיר ואי כרבה כר"ח ס"ל). א"נ משכונה לשכונה בשאמר הבעל כתבו ותנו והלך לו לעיר אחרת, וי"ל דכו"ע כיון דתקון, בכל מקום שאין עדים מצויין צריך לומר כן, ומיהו לא מהני בעיר אחת לגמרי שאינו נאמן לומר לגירושין במקום שהבעל מערער אי ליכא עדים, ואית דבעי מימר דשליח להולכה נאמן שלא רצה למסור לה שתתגרש מיד אבל שליח קבלה אינו נאמן שכיון שידו כידה לדידה הוה מסר לה, ולא דאיק, ויש לפרש שלא אמר רב הונא אינו נאמן אלא כל זמן שהגט ביד שליח, אבל משהגיע לידה שוב אין הבעל נאמן אף על פי שאינה טוענת ברי, ומודה בה רב הונא דהא הימניה ועבד איהו הימנותה, אבל כל זמן שלא מסרו לה אף על פי שהאמינו מתחלה עכשיו כיון שלא עשה שליח שליחותו לרב הונא אינו נאמן, ושמה זהו מה שאמר רב הונא אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה בעל לשליש לדידה הוה יהיב לה השליש ולא היה מעכבו בידו, וכיון שלא מסרו לה ש"מ לפקדון יהביה ניהליה ולצעוריה מיכוין, א"נ עכשיו נתן עיניו בה, וזה יותר מחוור לי מפירושו של רש"י ז"ל משום דבעל משום כיסופא לא יהיב לה לדידה כדאמרן בפ' הנזקין (נ"ה א').

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף סד עמוד א

רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגרושין יהביה ניהליה (לדידה) [לדידה] הוה יהיב ליה. ליכא לפרושי דמודה רב הונא לטעמא דהא הימניה בגט אלא משום ריעותא זו שלא נתנו לה השליח הגט אינו נאמן, דהא מקשינן ליה לרב הונא משליש נאמן משניהם ופריק שאני ממון דאתיהיב למחילה ואי איתא מאי קושיא דהתם ליכא ריעותא כלל ואמאי לא שני ליה הכי, אלא ש"מ דלית ליה לרב הונא טעמא דהא הימניה בגט כלל, ואיכא מאן דאמר דלא קאי אשליש אלא אבעל דאם איתא דלגרושין יהביה ניהליה לדיד(י)ה הוה יהיב ליה בעל, וליכא למימר דטעמא דלא יהיב לה משום כיסופא וכדאמרין באידך פרקין (נ"ה א'), דהכא כיון דאיהי עבדא שליח קבלה ליכא כיסופא, אבל מ"מ אינו מחוור וכי אין אדם עשוי לגרש ע"י שליח קבלה.

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף סד עמוד א

ורב חסדא אמר שלישי נאמן דהא הימניה. פי' לא משום מיגו דהא ליכא מיגו גמור שהאשה לא היתה מקבלתו מידו לומר שהיא מגורשת שאינה מקלקלת את עצמה, אלא מתוך שהיה בידו למסור לה מתחלה ואם רצתה הולכת ונשאת בו הרי הוא כמו שאומר לו נאמן תהא עלי, כענין שאמרו (ע"ו ב') באומר נאמנת עלי שלא פייסתי, הלכך אף על פי שאין כאן מיגו נאמן הוא כדין כל שלישי דאע"ג דליכא ביה מיגו מהימן, כדאמרין בסנהדרין בפ' זה בורר גבי ההיא סבתא דאפיקא שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא ביה דפריעה הוא ולא הימנה רב נחמן משום דכיון דאתחזק שטרא בב"ד אי בעיא קלתה לא אמרין, ואותבינן עליה מהא דתניא ושליש נאמן משניהם ואסיקנא בתיובתא, והא דאמרין לקמן אי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנה מיגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהליה, ה"ק מיגו דאי בעיא (שקיל) [שקלא] לגיטא מיניה ואמרה לדידי יהביה מהימנא דכי אתו לב"ד הוו יכלו למעבד הכי, וכי האי גוונא הוי מיגו כדאמרין מתוך שבידו לגרשה ואי בעיא קלתה וטובא בכי האי גוונא.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף סד עמוד א

אמר רבא הא מני ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי. כלומר ובשאיין בגט זה עדים חתומים והילכך צריך הוא לעדי מסירה כר' אלעזר אבל אם היו שם עדים חתומין אפילו לר' אלעזר לא היו צריכין לעדי קבלה אלא אפילו ראוהו מקויים בידו נאמן וכשר, וכדתנן (ל"ד ב') אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם אלמא אף לר' אלעזר בקיום חותמיו סגי דמסתמא כיון דלאו מזוייף הוא כדין נמסר בידה בעדי מסירה, ודוקא בשראוהו בידו שלם והוזקקו לעדותן של עדים ונמצאת מכוונת אי נמי אפילו בקרוע ובשכתוב בו הנפק דודאי שלם בא לידו וקיימו וכדאמרין בפ"ק דב"מ (כ' ב') מאן מקיים שטריה מלוה, הכא נמי אשה או שלוחה מקיים גיטא ולא הבעל, אבל ראוהו בידו מקורע קרע של בית דין אף על פי שהוזקקו לעדותן של עדים ונמצאת מכוונת פסול דדילמא נמלך עליו בעל וקרעו והשליכו ומצאו זה וכדאמרין בפ"ק דב"מ (י"ח א') וכי תימא אם איתא דפרעתיא איבעי ליה למקרעיה דאמר לא שבקתן דאמרה בעינא לאינסובי ביה אלמא גט מקורע קרע בית דין פסול אפילו לינשא בו. וא"ת למאי דכתבינן שאפילו מקורע אם כתוב בו הנפק כשר ותנשא בו א"כ ההיא דבפ"ק דב"מ דאמרה בעינא לאינסובי ביה ופרכינן איבעיא לך למקרעיה ומכתב על גביה גטא דנן דקרעוהו לאו משום דגטא פסילא הוא וכו' למה לי למכתב אגביה ליקיימיה וליכתב ביה הנפק וסגי ליה, י"ל דעדיפא מינה נקט דכי כתבי אגביה טפי עדיף דבקיאי ביה אינשי טפי, ופירוקא דפריק אטו כל מאן דמגבי כתובה בבי דינא מגבי סליק בין לכתובה על גביו ובין להנפק, כנ"ל.

פסקי רי"ד מסכת גיטין דף סד עמוד א

הדר מקשה ליה תינח אמרה ליה קיבל למה לי'. פי' נהי דבענן עדים שאמרה לו האשה ומינתו שליח, עדים שקיבל הגט למה לי כיון שהגט יוצא מתחת ידו יהא השליש נאמן כדאמ' רב חסדא. ומשני רבא ר' אלעזר היא דאמ' עידי מסירה כרתי. פי' ואפי' אם הגט יוצא מתחת יד האשה צריכה להביא עידי מסירה כל שכן מיד השליח, וכי פליגי רב חסדא ורב הונא אליבא דר' מאיר דלא בעי עידי מסירה, ואילו נפיק גיטא מתחת ידי האשה נאמנת לומ' לגירושין ניתן לי, ואינה צריכה עידי מסירה, וכשיוצא מתחת יד השליח פליגי רב הונא ורב חסדא, דרב הונא סבר אפי' לר' מאיר בעל נאמן ורב חסדא³² סבר אפי' אליבא דר' מאיר שליח נאמן.

פסקי רי"ד מסכת גיטין - הערות דף סד עמוד א

32 בכיב"מ ונד': ורב חסדא סבר אליבא דר' מאיר שליח נאמן שכך נאמן השליח כמו האשה.

פסקי רי"ד מסכת גיטין דף לו עמוד א

העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. פי' ר' אלעזר לא בעי עידי חתימה כלל כי אם עידי מסירה, ואם אין שם עידי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה, אף על פי שיש שם עידי חתימה אינו כלום דעידי מסירה כרתי¹⁰⁷, ולמה נהגו העולם להחתיים עדים בגט מפני תיקון העולם, שמא האשה לא תינשא עכשיו ועידי מסירה ימותו או ילכו למדינת הים, וכשתבוא האשה לינשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמ' איהי כתבה ליה¹⁰⁸, אבל אם הגט חתום עידי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמין העדים ובודאי ביד הבעל חתמוהו, וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל נתנו לה, ולא חיישין ככל שטר מלוה דנפיק מתותי ידא דמלוה או שטר מכר דנפיק מתותי ידא דלוקח¹⁰⁹, שמא נפל מיד הלוח או מיד המוכר ומצאוהו המלוה והלוקח, והם הכי נמי הכא לא חיישין אלא ודאי הבעל נתנו לה, וכשנתנו לה בכשרות נתנו לה בפני עידי מסירה, והילכך נאמנת האשה לומ' בפני פל' ופל' נתנו לה והלכו להם למדינת הים, אבל אם מכיון שנתנו לה בעלה הגט אינה מוציאה עידי מסירה אינה מגורשת דאמרי' בינו לבינה נתנו לה ובלא עידי מסירה לא מיגרשא כלל. ורבינו יצחק זצ"ל¹¹⁰ כתב מהא שמעינן דלא צריכין לעידי מסירה אלא היכא דליכא עידי חתימה, אבל היכא דאיכ' עידי חתימה סגי בלא עידי מסירה, ואינו נראה לי

רי"ף מסכת גיטין דף מו עמוד ב

רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין אבל לא ג' בשטרות ושמואל אמר אף בשטרות וכן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין. והלכתא כר"א בגיטין: ומהא נמי שמעי' דלא בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכתב ידי סופר שהולד ממזר והוא אמר הלכה כר"א בגיטין ואי ס"ד בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה השתא היכא דליכא עדי חתימה כלל ואפילו עד אחד מכשר רב היכא דאיכא ע"א ועדי מסירה פסיל והוה ליה הולד ממזר אטו עד אחד מגרע גרע מהיכא דליכא עד כלל אלא ודאי מדפסיל רב בעד אחד ומכשר היכא דאיכא עדי מסירה אפי' ליכא עד אחד שמעינן דהאי דפסיל עד אחד היכא דליכא עדי מסירה הוא ואי איכא בחתימה * שני עדים מכשר ואף על גב דליכא עדי מסירה. והיינו דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר דאי ליכא בגט עדי חתימה אלא ניתן בעדי מסירה בלבד זימנין דמייתי עדי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הילכך תקינו שיהו העדים חותמין בגט דאי אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעדי חתימה ודחיא ליה. ואי סלקא דעתך דלא סגי לן בעדי חתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא אף על גב דמקיימא ליה לגיטא בעדי חתימה ליחוש דלמא לא איתיהיב ליה בעדי מסירה אלא ודאי כל היכא דאיכא עדי חתימה לא בעינן עדי מסירה וכל היכא דאיכא עדי מסירה לא בעינן עדי חתימה דבחד מינייהו סגי אלא מיהו הנ"מ בדיעבד א"נ דאישתכחי עידי מסירה פסולין דלא אמרי' עדיין אשת איש היא אלא הואיל ואיכא עידי חתימה והן כשרים והגט יוצא מתחת ידה גירושי מעליא אינון אבל לכתחלה בעינן עידי מסירה והן העיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדאמרין דאי אביד גיטא קיימי עידי מסירה ואי מייתי עידי מסירה קיימי עידי חתימה.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף לא עמוד ב

זמנין דחזו מכתבא ואתו מסהדי, ורחמנא אמר: מפיהם ולא מפי כתבם

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף עא עמוד א

דתניא: אם לא יגיד - פרט לאלם שאינו יכול להגיד; אמאי? הא יכול להגיד מתוך הכתב! אמר ליה אביי: עדות קאמרת? שאני עדות, דרחמנא אמר: מפיהם - ולא מפי כתבם.

רש"י דברים פרק יט פסוק טו (פרשת שופטים)

על פי שני עדים - ולא שיכתבו עדותם⁷ באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תורגמן⁸ בין העדים ובין הדיינים:

רי"ף מסכת יבמות דף ט עמוד א

הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרינן הכא רחמנא אמר מפיהם ולא³ מפיה כתבם והא תנן [כתובות כ"ח ע"א] נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי ואי ס"ד דבעינן מפיהם ולא מפיה כתבם השתא אף על גב דאמרי אינהו זה כתב ידינו אין נאמנין אלא בעינן עד דידיעי לה לסהדותא ומסהדי בה השתא על פה ואי לא מסהדי בה על פה לא הויא עדות כי אמרי אחריני זה כתב ידו של פלוני הויא עדות ומסתברא לן כי אמרינן רחמנא אמר מפיהם ולא מפיה כתבם דלא הויא לה עדות שבכתב עדות ה"מ היכא דאיתיה לשטרא תותי ידי סהדי דכמה דלא נפקא לה סהדותא מתותי ידיהון דסהדי כמה דלא קא מסהדי בה עד השתא דמיא דהא אי בעו כבשי לה לשטרא ולא מסהדי הלכך אי מדכרי לה לסהדותא ומסהדי בה על פה הויא עדות ואי לא לא הויא עדות אבל שטרא דנפיק מתותי ידי דבעל דין לא אמרינן ביה מפיהם ולא מפיה כתבם הוא דהא מעידנא דחתימי בשטרא ויהבי ליה למריה לא יכלי למהדר בהו והו להו כמי שנחקרה עדותן בב"ד דאמר רשב"ל [כתובות י"ח ע"ב] עדים החתומין על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד הלכך מפיהם קרינא ביה ולא מפיה כתבם הוא ומהאי טעמא מקיימין לה לשטרא בחתימות ידי סהדי ולא איכפת לן אי מידכרי לה לסהדותא אי לא מידכרי ועוד הרי מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים למימרא דכי ה"ג עדות מעלייתא היא ומפיהם היא ולא מפיה כתבם וההיא דגרסינן בכתובות [כתובות כ' ע"א] ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה לאחר כמה שנים ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו וכו' הכי נמי מתוקמא כגון עדות דאיתא תותי ידי סהדי ומשום הכי קאמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו וכבר פרישנא לה בדוכתא אחריתי ולית בה קושיא:

בעל המאור מסכת יבמות דף ט עמוד א

כתב הרי"ף בהלכות הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרי הכא אמר רחמנא מפיהם ולא מפיה כתבם והתנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של אחי וכו' ופריק בה הוא ז"ל הפירוק הכתוב בהלכות ול"נ דפירוק הנכון כך מפיה כתבם הוא שפסולה עדותן אבל מפיה כתבו לא וכל שטרי הלואה ומקח וממכר הלואה והמוכר הוא שמצוה את העדים ואמר כתבו וחתמו וכן בגיטי נשים ואין זה מפיה כתבם אלא מפיה כתבו ואם אי אתה אומר כן עקרת מה שכתוב בקבלה וכתוב בספר וחתום והעד עדים ומקרא מלא כתוב בתורה וכתב לה ספר כריתות אלמא כל כה"ג כתבו שלו הוא ולא כתבם של עדים אבל היכא דכתבי מנפשייהו בשטר שצריך לומר כתובו ולא אמר להם כתובו הא ודאי מפיה כתבם הוא א"נ היכא דחזו אינהו מכתבא ואתו ומסהדי בני דינא על פה הא נמי מפיה כתבם הוא שאין בב"ד רואין את העדות מן הכתב אלא מפיה העדים הוא ששומעין והם ראו מן הכתב וה"ל מכתבם ולא מפיהם.

חדושי הרמב"ן מסכת יבמות דף לא עמוד ב

ורחמנא אמר מפיהם ולא מפיה כתבם. פרש"י ולא שיעידו מפיה כתבם, וקשיא לן וליתו שטרא לבי דינא ולא יעיד מפיה כתבם, ובפירוש התורה כתב רש"י ז"ל שלא ישלחו אגרותיהן לב"ד, משמע שלא יכתוב כל אחד ואחד עדותו באגרת וישלחנה לב"ד, ואין שמועה זו מתפרשת בכך, ויש מפרשים שלא אמרו כאן אלא בשטר קידושין שאם הביאוהו נמי לב"ד אין דנין בו לחובה מאותו זמן הכתוב בשטר, שהעדים החתומין עליו אינן יודעין אם נתקדשה באותו היום, הלכך אי נמי חזרו וראו והניחו השטר בידם אינו אלא כפנקס בעלמא לזכרון דברים, משא"כ בגיטין דכיון דזמן להצלה אתיא דנין בו בלא עדות שלהם, וכל שכן בדיני ממונות שאין העדים חותמין אלא בשראו המלוה או בשטר הקנאה דמשעה ראשונה נגמר הדבר, וקשיא לי אם כן כשמניחין אותו גבי דינה או גבי ידיה מה הועילו בתקנתם הרי אין הזמן כלום, אלא אם תקנו זמן בקידושין לא היו כותבין עד שיראו והמוקדם פסול.

תוספות מסכת כתובות דף כ עמוד ב ד"ה ורבי יוחנן

ורש"י פי בפירוש החומש מפיהם ולא מפיה כתבם שלא ישלח בכתב עדותו לב"ד א"נ אומר ר"י דע"א =דעד אחד= מועיל בשטר אם יש שני שטרות בכל אחד חתום עד א' חשוב כשטר שלם וכו' א"כ בשמעתין יביא כתבו לב"ד אפילו אינו זכור כלל ויש לומר דלא חשיב שטר אלא כשעשוי מדעת שניהם מדעת הלואה שהוא חייב אז חשיב שטר אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת הלואה לא חשיב שטרא והקשה ה"ר שמואל מוורדו"ן דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) מחאה בפני שנים וא"צ לומר כתובו ומה מועיל כתובו כיון דאין עשוי מדעת המחזיק ולפי מה שפירשנו דעדות מיהא הוי כל זמן שזוכר אתי שפיר מיהו בלאו הכי מתרץ ר"ר דגבי מחאה הקילו שאינה אלא מדרבנן דהכי נמי הקילו לומר דמחאה שלא בפניו הויא מחאה אף על פי שלפעמים לא ישמע וסמכו על זה דחברך חברא אית ליה וכן במודעא בפני שנים הקילו

לכתוב להציל אנוס מאונסו ועוד אומר ר"י דלא בעינן דעת שניהם והכא היה יכול להביא שטרו אם היה כתוב כתיקון שטרות אבל הכא מיירי שאינו כתוב כסדר השטר אלא זכרון דברים בעלמא

קצות החושן סימן כח ס"ק ו

(ו) בעדות שבשטר. והנה בזה שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר מצאנו ארבעה שיטות. האחת היא שיטת רש"י ובעל המאור (יבמות ט, א בדפי הרי"ף) דכיון דאין כותבין השטר אלא מדעת המתחייב לא הוי מפי כתבם אלא מפי כתבו, והיינו מפי כתב המתחייב. שנית היא שיטת הרמב"ן (כתובות כ, א ד"ה ור"ח) דלא שייך בעדות שבשטר מפי כתבם דכיון דנכתב בנוסח שטר הו"ל כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו בתורת שטר. שלישית היא שיטת תוס' (יבמות לא, ב ד"ה דחזו וב"ב מ, א ד"ה מחאה) בשם ר"ת דלא שייך מפי כתבם אלא במי שאינו ראוי להגיד בפה וכגון שהוא אלם, אבל במי שיכול להגיד בפה והוי ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. רביעית היא שיטת הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד) דעדות שבשטר אינו אלא מדברי סופרים ומן התורה אינו מועיל משום דהוי מפי כתבם.

ולכל השיטות שזכרנו לא נתיישב סוגית הש"ס בפ"ב דכתובות דף כ"ד (ע"ב) איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין, היכי דמי אילימא דכתוב ביה אני פלוני כהן עד, מאן קא מסהיד עליה, לא צריכא דכתיב ביה אני כהן לוית' מפלוני מנה וחתמי סהדי, מאי אמנה שבשטר קא מסהדי או דלמא אכולא מלתא קא מסהדי, רב הונא ורב חסדא (אמרי) [חד אמר] מעלין. וקשה הא הוי מפי כתבם, וא"כ נהי דמסהדי אכולא מלתא והיינו איך שפלוני כהן הא הוי מפי כתבם. ולשיטת בעל המאור נמי קשה דגבי כהן לא מהני (אלא) מפי עצמו. ולשיטת הרמב"ן דעדות שבשטר לא שייך ביה מפי כתבם נמי קשה דעדות שבשטר לא שייך אלא בדיני ממונות אבל לענין כהן לא שייך ביה עדות שבשטר ולא לישנא דשטרא. ולשיטת הרמב"ם דהוי מדברי סופרים נמי קשה דלא תיקנו אלא בדיני ממונות או בגיטין משום תקנת עגונות אבל בשאר דברים לא תיקנו, וא"כ לא נתיישב הסוגיא אלא לפי שיטת ר"ת דמכשר מפי כתבם בעדים שיכולין להגיד.

ואפשר דכיון דכל המשפחות בחזקת כשרות ואפילו עד אחד נאמן באיסורין לענין יוחסין אי לאו משום דעשו מעלה ביוחסין וכמבואר שם בתוס' (כד, א ד"ה אבל אינו נאמן) ור"ן (י, ב בדפי הרי"ף), א"כ אינו אלא מעלה דרבנן ובמידי דרבנן הכשירו מפי כתבם וכמ"ש ברמ"א סימן מ"ו (סעיף ז') לענין קיום דסגי מפי כתבם, ועדיין צריך ישוב. ועיין בתוס' שם (ע"ב ד"ה אמנה) שהקשו ז"ל, וא"ת ואי לאו אכולא מלתא קא מסהדי א"כ עדים חתמי אף על גב דלא ידעי אם כהן אם לאו וא"כ הא דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב קעב, א) שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת אם היו משולשין יכתבו כהן ומה מועיל כיון שהעדים חותמין אעפ"י שאין יודעין אם הוא כהן ע"ש. ואפשר לומר דודאי עדים אכולא מלתא קא מסהדי, אלא דהכי קא מיבעיא ליה מי אמרינן אמנה שבשטר קא מסהדי והיינו שמעידים שאיש פלוני אשר הוא כהן לזה מנה מפלוני וא"כ הו"ל מלתא דשטרא ולא שייך ביה מפי כתבם וכמ"ש הרמב"ן דבלישנא דשטרא לא שייך מפי כתבם, או דלמא אכולא מלתא קא מסהדי והיינו שמעידים שזה לזה מנה וגם שהוא כהן, וא"כ כיון דלאו אמלתא דשטרא מעידים בעדות כהן הוי ליה מפי כתבם, דגבי עדות כהן לא הוי מלתא דשטרא. ועיין מ"ש בסימן ס"ז (סק"ה) [סק"ו]:

רש"י מסכת גיטין דף עא עמוד א ד"ה ולא מפי

ולא מפי כתבם - יעידו בב"ד דלא דמי לשטר שחתמוהו ביומו דהוא אורחיה להכי.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ג עמוד א

ולרבא, דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו, ליבעי תרי, מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא! עד א' נאמן באיסורין. אימר דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין, כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן, דלא איתחזק איסורא, אבל הכא איתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה, ואין דבר שבערוה פחות מב'! בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי, כדר"ל, דאמר ר"ל: עדים החתומים על השטר - נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ורבנן הוא דאצרוך, והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן.

קצות החושן סימן מו ס"ק ה

(ה) שלא בפני בעל דין. כתב הש"ך (סק"י), דוקא שטר, או מטעמא דהרשב"א (שו"ת ח"ב סי' שע"ו) מפני שהמקיים לא על מנה שבשטר הוא מעיד, ובין לטעמא שכתבו תוס' (ב"ק קיב, ב ד"ה מקיימין) והרא"ש (שם פ"י סי' ה') כיון דקיום שטרות דרבנן דדין תורה עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד (כתובות יח, ב) ואין צריך קיום אלא מדרבנן, אבל בחתימת יד הלוח לא שייכי הני טעמי ואין מקיימין אלא בפניו וכו', וכן מוכח להדיא בסמ"ע סימן ל"ה סק"ט דבכתב יד הלוח מדאורייתא צריך קיום, וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון שהביא בעל התרומות (שער י"ג ח"א סי' ג')

וטור לקמן סימן ס"ט (סעיף ט'), וכתבתי שם (סקי"ב) דבכל הני קולי קיומי משום קיום שטרות דרבנן לא מקילין בכתב יד הלוא עכ"ל ע"ש.

והנה גם הב"ח כתב סברא זו בסימן ס"ט. אמנם נראה לענ"ד דאין לחלק בכך, דמה שכתב הש"ך דגבי שטר דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה בב"ד להכי א"צ קיום מן התורה מה שאין כן בחתימת יד הלוא, ליתיה דהא לדברי הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ד) מן התורה עדים שבשטר לא היו כמי שנחקרה בב"ד משום דהוי מפי כתבם ואפילו הכי לחשש זיוף אין חוששין מן התורה, ועיין (מוהרי"ק) [מהרי"ט] ח"א סימן י"ז וז"ל, שאל אדוני זו שכתב הרמב"ם פ"ג מהלכות עדות דעדות שבשטר מדיני סופרים אנו מקיימין אותו ודבר תורה אין מקבלין עדות אלא בעל פה, שיש תימה בזה דבכולה תלמודא מוכח דמדאורייתא עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה בב"ד, מההיא דריש גיטין (ג, א) ופ"ב דכתובות (יח, ב). ההיא מלתא אחריתי, דלענין לחוש למזויף ודאי לא חיישינן, שנעמיד הגט או השטר על חזקתו ונחזיק את האדם בחזקת כשר ולא זייפו, דהא חזקה דאורייתא ואחזוקי ריעותא לא מחזקינן ומדרבנן הוא דאצרוך, הלכך גבי שליח וקטן המנוהו רבנן בדרבנן עכ"ל. וא"כ לדברי הרמב"ם מוכרחין אנו [לומר] דהא דאין חוששין לזיוף מן התורה לאו משום דנחקרה בב"ד הוי דהא לדעת הרמב"ם מן התורה לא הוי כנחקרה בב"ד, אלא לענין זיופא אתמר דמן התורה לא חיישינן, וא"כ בכתב יד הלוא נמי שייך חזקה זו. ועוד דבלאו הכי צריך לומר דעיקר הטעם הוא דמן התורה לא חיישינן לזיוף משום חזקה הוא דלא חציף אינש, דליכא למימר טעמא משום דנעשה כנחקרה בב"ד דא"כ אכתי תיקשי הא לא שבקת חיי לכל בריה מן התורה וא"כ כל אדם יזייף שטרות בעדים ואנן לא מצרכי ליה קיום משום דנעשה כנחקרה בב"ד, וזה ודאי לא יתכן לומר דהתורה לא חשש לכך דהא כתיב (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם, אלא על כרחך משום חזקה דלא חציף אינש לזייף מאמין התורה וכמ"ש תוס' פרק מי שהיה נשוי (כתובות צב, ב ד"ה דינא), וא"כ בכתב יד הלוא נמי לא חציף אינש לזיופא. דאין לומר דשטר חתום בעדים מירתת מעדים גופייהו משא"כ בכתב יד הלוא, דהא מן התורה אפילו העדים בעצמם אומרים לא חתמנו לא מהימני וכמו שיבואר לפנינו (סק"י) אי"ה, ועוד דיוכל לזייף עדים שכבר מתו, אלא ע"כ דלאו מעדים הוא דמירתת אלא מירתת שמא יתברר זיופו ע"י עדים אחרים ומלתא דעבידי לגלויי הוא, הוא הדין בכתב יד הלוא נמי.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קסז עמוד א

מתני'. כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו, והשובר לאשה - אף על פי שאין בעלה עמה, ובלבד שיהא מכירן; והבעל נותן שכר. כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו, ואין כותבין למלוה עד שיהא לזה עמו; והלוה נותן שכר. כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו, ואין כותבין ללוקח עד שיהא מוכר עמו; והלוקח נותן שכר.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

היא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה, אמרה ליה: ידענא בהאי שטרא דפריע הוה. הימנה רב נחמן. אמר ליה רבא לרב נחמן: כמאן - כרבי, דאמר: אותיות נקנות במסירה? אמר ליה: שאני הכא, דאי בעיא - קלתיה.

רש"י מסכת סנהדרין דף לא עמוד א

אותיות ניקנות במסירה - המוכר שטר חוב לחבירו - קנה החוב במסירת אותיות, ומילתיה דרבי בהמוכר את הספינה (בבא בתרא עו, א) והכא נמי קנאתו, והוי כדידה, ונאמנת לומר פרוע.